Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2020–2021

Aanhangsel van de Handelingen

Vragen door de leden der Kamer gesteld overeenkomstig artikel 140 van het Reglement van Orde, en de daarop door de regering schriftelijk gegeven antwoorden

8

Vragen van het lid **Raven** (OSF) op 24 maart 2021 medegedeeld aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap inzake *aanbevelingen van het Comité van Ministers van de Raad van Europa*[1] *naar aanleiding van de zesde periodieke rapportage*[2] *over de naleving door de Nederlandse Staat van het Europees Handvest voor Regionale Talen of Talen van Minderheden*.

Antwoord van Minister **Ollongren** (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), mede namens de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media (ontvangen 28 mei 2021).

Vraag 1
De belangrijkste aanbeveling die de Raad van Europa op 23 september aan de Nederlandse autoriteiten doet, is dat het onderwijs in en door middel van de Friese taal op alle onderwijsniveaus versterking behoeft. Welke maatregelen neemt de Minister concreet om hier invulling aan te geven?

Antwoord 1
De provincie Fryslân en het Rijk hebben als gezamenlijk doel gesteld dat in 2030 alle scholen in Fryslân voor primair en voortgezet onderwijs alle kerndoelen voor het Fries aanbieden. Het te bereiken niveau wordt met behulp van het *Taalplan Frysk*[3] op basis van profielen vastgesteld. De inzet is hierbij dat alle scholen elke vier jaar stappen zetten, zodat alle scholen in 2030 ook daadwerkelijk het Fries aanbieden.
De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap laat daarnaast onderzoeken of het Fries aantrekkelijker kan worden gemaakt voor (aankomende) studenten. Daarom heeft zij de betrokken faculteiten verzocht om voorbereidende activiteiten voor het verder vergroten en de aantrekkelijkheid van het onderwijs te concretiseren, zodat per studiejaar 2022/2023 de eerste veranderingen kunnen worden doorgevoerd.

[1] (Adopted by the Committee of Ministers on 23 September 2020 at the 1384th meeting of the Ministers' Deputies)
[2] https://rm.coe.int/netherlands-6th-report-ecrml/16809f0bad
[3] Raadpleegbaar via: https://taalplan.frl/wat-is-taalplan-frysk/

ah-ek-20202021-8
ISSN 0921 - 7398
's-Gravenhage 2021

Vraag 2
Kunt u aangeven hoe u zaken denkt aan te pakken die op Rijksniveau geregeld c.q. uitgevoerd kunnen worden? Wij denken hierbij in het bijzonder aan het voldoen van de scholen aan de wettelijke verplichtingen met betrekking tot het Fries, daadwerkelijke verhoging van het aantal lesuren, het Fries als voertaal bij andere vakken, extra middelen voor de lerarenopleiding en hierop aanvullende maatregelen, voorts de actieve inspectie op het Fries door de Onderwijsinspectie, en de financiering van het onderwijs.

Antwoord 2
Voldoen aan de wettelijke verplichting met betrekking tot het Fries
Niet de rijksoverheid maar de provincie Fryslân bepaalt of po en vo scholen (gedeeltelijke) ontheffing krijgen voor de kerndoelen Fries. Desalniettemin hebben de provincie Fryslân en het Rijk als gezamenlijk doel gesteld dat in 2030 alle po en vo scholen in Fryslân alle kerndoelen voor het Fries aan moeten bieden. De acties die hierop worden ingezet staan beschreven in het antwoord op vraag 1.

Daadwerkelijke verhoging van het aantal lesuren
Het aantal lesuren per vak wordt in het funderend onderwijs niet voorgeschreven. Scholen bepalen zelf hoeveel tijd zij aan verschillende vakken en thema's besteden.

Fries als voertaal bij andere vakken en inzetten
Er zijn op dit moment ongeveer 70 drietalige basisscholen waarop leerlingen onderwijs krijgen in het Fries, Engels en Nederlands en vijf locaties voor meertalig voortgezet onderwijs waarbij het Fries ook een instructietaal is bij andere vakken in een substantieel deel van de onderwijstijd. De rijksoverheid verplicht scholen niet om Fries als voertaal bij andere vakken in te zetten.

Extra middelen voor de lerarenopleidingen en hierop aanvullende maatregelen
De onderwijsministers hebben in het afgelopen jaar samen met het onderwijsveld een landelijke taskforce ingesteld om de aanpak van het algemene lerarentekort te verstevigen. Het is hierbij belangrijk dat lerarenopleidingen beter aansluiten op de doelgroep en dat leraren zelf ook meer bij de aanpak worden betrokken.[4] Met ingang van de beleidsperiode 2021–2024 heeft de provincie Fryslân middels een subsidie aan de NHL Stenden Hogeschool de mogelijkheden tot het volgen van een opleiding tot een eerste- of tweedegraads docent Fries vergemakkelijkt. Dit is gedaan door zowel het aanbod aan de hogeschool aantrekkelijker te maken (o.a. door een combinatieopleiding met de pabo mogelijk te maken) als door een subsidieregeling in te stellen die het ook reeds werkzame docenten mogelijk maakt om een bevoegdheid Fries te behalen.

Actieve inspectie op het Fries door de Onderwijsinspectie
De provincie Fryslân en de onderwijsinspectie hebben regelmatig ambtelijk en bestuurlijk overleg. In de Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer 2019–2023 (BFTK) zijn afspraken gemaakt. Een daarvan is dat de onderwijsinspectie elke vijf jaar een themaonderzoek doet naar het Fries in het basis en voortgezet onderwijs. In december 2019 bracht de Inspectie het rapport «Fries in het primair en voortgezet onderwijs: «sizzen is neat, mar dwaan is in ding» uit.[5] Bij al haar bestuursonderzoeken in Fryslân is het aanbod Fries een aandachtspunt bij het startgesprek met het bestuur en gaat de inspectie na of bestuur en scholen zich inspannen om te bereiken dat het aanbod Fries in 2030 alle kerndoelen omvat. Zo nodig geeft de inspectie het bestuur een (herstel)opdracht om daar alsnog maatregelen voor te nemen. In opdracht van de provincie Fryslân heeft het adviesorgaan DINGtiid in februari 2021 een advies uitgebracht over waar het toezicht op het vak Fries belegd zou moeten zijn.[6] DINGtiid concludeert dat beleid en toezicht goed inspelen op de

[4] Taskforce om aanpak lerarentekort te verstevigen | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl
[5] Fries in het primair en voortgezet onderwijs | Themarapport | Inspectie van het onderwijs (onderwijsinspectie.nl)
[6] Dingtiid – Orgaan foar de Fryske taal

vraagstukken die er zijn rond het vak Fries. Er is veel bestuurlijke aandacht voor het vak Fries. Zo vond in het najaar van 2020 een informatief overleg plaats tussen provincie en inspectie over het Fries in het onderwijs. Verder is er regelmatig bestuurlijk en ambtelijk overleg, onder meer ook over de specifieke situatie van de scholen op de Waddeneilanden.

Financiering van het onderwijs
In het rapport van McKinsey wordt gekeken naar de doelmatigheid en toereikendheid van de onderwijsbekostiging. Het onderzoek ziet niet specifiek toe op het vak Fries. Net zo min als het specifiek ziet op de bepaling van de kostprijs van andere individuele vakken of verwachtingen van scholen. Het rapport kan wel andere aanknopingspunten bieden die interessant zijn voor de vraag of scholen in Fryslân financieel in staat moeten zijn om het vak Fries aan te kunnen bieden.

Vraag 3
Er wordt ook aanbevolen om onderwijs in het Limburgs en Nedersaksisch als reguliere schoolvakken verder te ontwikkelen, en het aanbod in deze talen in het onderwijs uit te breiden, inclusief de voorschoolse opvang. Hoe gaat u dit concreet realiseren, mede in het licht van de Convenanten die u met de Nedersaksische regio's en de Provincie Limburg heeft gesloten?

Antwoord 3
De Nederlandse onderwijswetgeving biedt, zoals in eerdere rapportages aangegeven, al de mogelijkheid tot het gebruik van streektalen in het onderwijs en de kinderopvang. De streektalen maken geen onderdeel uit van de kerndoelen in het po en vo. Het scholen voorzien van lesmaterialen is geen taak van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het ministerie is positief gestemd over de verschillende initiatieven die hierop zijn gestart. De provincies hebben geen wettelijke taak in het onderwijs, maar zoeken wel naar manieren om het gebruik van de streektaal binnen het onderwijs te stimuleren. Het convenant Limburgs en het convenant Nedersaksisch bevestigen de mogelijkheid om streektalen te gebruiken in het onderwijs.

Limburgs
Mede dankzij de inspanningen van de pabo's in Limburg is de misvatting dat Limburgs op school en/ of thuis beter niet gesproken kan worden verdwenen. De studenten aan de beide pabo's in de provincie worden al vanaf het eerste leerjaar onderwezen in de voordelen van meertaligheid. Meertaligheid is daarmee een integraal onderdeel van het aanbod bij het vak Nederlands. Hierbij wordt niet alleen ingezoomd op de voordelen van het Limburgs als eerste of tweede taal, maar wordt dit breder getrokken naar meertaligheid in welke vorm dan ook.

Nedersaksisch
Hoewel wetgeving het toestaat het Nedersaksisch te gebruiken als instructietaal in het primair onderwijs, wordt daar voor zover bekend nu geen gebruik van gemaakt. Daarnaast staat wetgeving het toe Nedersaksisch als vak aan te bieden. Hier wordt, op een uitzondering na, momenteel geen gebruik van gemaakt. Binnen het hbo wordt alleen op de pabo's en lerarenopleiding aandacht besteed aan het Nedersaksisch. Diverse pabo's in het Nedersaksisch taalgebied besteden aandacht aan het Nedersaksisch.[7] Bij de lerarenopleidingen Nederlands wordt in het kader van taalkunde in algemene zin aandacht besteed aan het Nedersaksisch.

Vraag 4
Bent u bereid de status van de Bildtse streektaal in Fryslân opnieuw te bezien, om tot een adequate bescherming te komen? Zo ja, wat gaat u daarvoor doen? Graag uw argumentatie.

[7] Hanze-pabo: 1 workshop in leerjaar 2 voor alle studenten van de academische pabo; NHL-Stenden-pabo: in elk leerjaar aanbod voor streektalen en meertaligheid (vanuit lectoraat Meertaligheid); Saxion: voornemens een vast gastcollege in te plannen in leerjaar 2 voor alle pabo-studenten.

Antwoord 4
In februari 2016 hebben de sprekers van 't Bildts, naar aanleiding van de geplande gemeentelijke herindeling van 1 januari 2018, de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in februari 2016 een brief gestuurd waarin zij de toenmalige Minister verzoeken 't Bildts te erkennen onder het Handvest. Om voor erkenning onder het Handvest in aanmerking te kunnen komen moet een taal o.a. verschillen van de officiële taal/talen van de Staat. Om hierover een besluit te kunnen nemen, heeft mijn ministerie advies gevraagd aan de Nederlandse Taalunie. Dit is in lijn met de afspraak, gemaakt in het Comité van Ministers van de Nederlandse Taalunie, dat verzoeken tot erkenning van streektalen als regionale talen in de zin van het Handvest aan de Taalunie moeten worden voorgelegd.[8]
't Bildts toont duidelijke overeenkomsten met zowel Fries als Nederlands. In haar advies geeft de Taalunie aan dat, hoewel 't Bildts in een unieke taalkundige positie verkeerd, 't Bildts niet als een taal onafhankelijk van het Nederlands gezien kan worden. Op basis van dit advies heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het verzoek om 't Bildts onder het Europees Handvest te erkennen afgewezen en zie ik op dit moment ook geen aanleiding om dit standpunt te herzien.

Vraag 5
Bent u bereid een meer gestructureerd beleid te ontwikkelen voor de uitvoering van het Handvest wat betreft het Romanes en het Jiddisch in samenwerking met de betreffende gemeenschappen, zoals de Raad van Europa aanbeveelt? Ook hier de vraag wat u daarvoor gaat doen.

Antwoord 5
In haar 6e evaluatie is het comité van experts van de Raad van Europa (COMEX) ingegaan op het besloten karakter van de gemeenschappen die Romanes en Jiddisch spreken. De COMEX heeft destijds tijdens haar bezoek aangeboden de relevante contactgegevens van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties door te geven aan de verschillende gemeenschappen. Dit maakte het voor de gemeenschappen mogelijk om indien gewenst contact te zoeken met mijn ministerie met betrekking tot de talen Romanes en Jiddisch. Tot op heden zijn er geen vertegenwoordigers van deze talen geweest die contact hebben gezocht met mijn ministerie met betrekking tot deze aanbeveling van de Raad van Europa. Met de erkenning van de talen onder het Handvest blijft Nederland onverminderd het belang van het Jiddisch en het Romanes onderschrijven voor de identiteit van de sprekers van deze talen.

[8] Beantwoording schriftelijke vragen lid Bierman (OSF) d.d. 22 februari 2000 inzake erkenning van het Limburgs